

RECENZII ȘI CONSEMĂRI

CZU 821.162.1.09-1=135.1

**WISŁAWA SZYMBORSKA:
„POEZIA – DAR CE-I POEZIA?”***Ivan PILCHIN,
scriitor și cercetător*

Nu încapă nicio îndoială faptul că poezia secolului al XX-lea a fost profund diferită de poezia epocilor precedente. Caracterul ei unic se datorează, în mare parte, noilor realități ale lumii moderne și contemporane, care i-au configurat atât preocupările tematice, cât și tehnicile sau accentele formale. Majoritatea poezilor moderni au fost convinși că poezia este un fel de știință, o formă de explorare, de cunoaștere a realității (inclusiv a limbajului, a subconștientului, a legităților sociale etc.).

Poezia secolului XX s-a impus prin experimente formale, libertatea absolută, tendința spre încifrare a mesajului, dar și prin orientarea, în anumite contexte, spre problemele politice și sociale ale contemporaneității. Abordând aspecte majore ale existenței umane (viața, moartea, timpul, dragostea, memoria etc.), poezii moderni încearcă să spargă tiparele limbii, ale gramaticii și sintaxei tradiționale, utilizează sau inventează limbajul poetic capabil să exprime și să valorifice realitățile lumii contemporane.

Una din cele mai autentice și memorabile voci poetice din a doua jumătate a secolului al XX-lea a fost Wisława Szymborska, poeta poloneză, căreia, în 1996, i s-a decernat Premiul Nobel pentru „o poezie care, cu precizie ironică, descoperă legile

biologiei și acțiunea istoriei în existența umană”. În limba română, primul ei volum de versuri a fost publicat în 1979, iar una dintre cele mai recente apariții ale sale în spațiul nostru a devenit antologia *Versiunea întâmplărilor* publicată la editura „Tracus Arte” din București în anul 2018 – o selecție amplă din 11 volume poetice ale autoarei, în traducerea Passionariei Stoicescu și a lui Constantin Geambașu.

Poezia, pentru Wisława Szymborska, este atât un exercițiu al observației, al interogării meditative, al autoanalizei, a depășirii, prin forța imaginației, limitelor existenței și a cunoașterii, cât și un instrument al memoriei și o modalitate de a învinge sentimentul deșertăciunii.

Una din sursele importante ale poeziei Wisławei Szymborska este mirarea în fața lumii și a caracterului ei irepetabil. Iată un exemplu din poezia *Iarmarocul minunilor*:

„O minune de rând:
faptul că se întâmplă multe minuni de rând.

O minune banală:
în pacea nopții lătrarul
nevăzuților câini. [...]

O minune, căci cum să-i spui:
soarele s-a trezit azi la trei și paisprezece
și va apune la douăzeci zero unu.

O minune care nu miră cum ar trebui:
degetele mâinii, ce-i drept, mai puțin de șase,
în schimb, mai mult de patru.

O minune, doar să privești în jur:
lumea atotprezentă.

O minune în plus, cum totul e în plus:
ceea ce e de negândit
este de gândit.”

Surprinde, la primă vedere, simplitatea limbajului poetic a Wisławei Szymborska, care totodată descoperă profunzimea și complexitatea lucrurilor în noi și din jurul nostru. „Nu mă huli, tu, limbă, că vorbe grave-ți cer/ și-apoi depun efort să pară ușoare”, spune poeta.

Poezia, pentru Wisława Szymborska, este atât un exercițiu al observației, al interogării meditative, al autoanalizei, a depășirii,

prin forța imaginației, limitelor existenței și a cunoașterii, cât și un instrument al memoriei și o modalitate de a învinge sentimentul deșertăciunii. Vorbind despre textele sale, ea întrebă și, totodată, afirmă:

„E deci o astfel de lume
 în care eu dispun de o soartă liberă?
 Un timp pe care-l leg cu lanțul semnelor?
 O experiență perpetuă la oridinul meu?
 Bucuria de a scrie.
 Forța de-a fi-n veșnicie.
 Răzbunarea mâinii muritoare”.

Cunoscut a devenit poemul, ironic și foarte confesiv totodată, intitulat *Unora le place poezia*:

Doar unora –
 deci nu tuturor.
 Nici majorității, ci minorității.
 Fără a socoti școlile, unde-i impusă,
 și nici pe poeții în sine;
 se-adună, cred, la o mie două ființe.

Le place –
 dar ne place și supa cu fidea,
 și lingușirea, și culoarea-albastră,
 și vechiul șal ne place,
 dar și părerea noastră,
 și-un câine alintăm.

Poezia –
 dar ce-i poezia?
 S-au dat atâtea răspunsuri
 șovăielnice la această-întrebare.
 Nu știu nici eu și, chiar de nu știu, de ea mă țin scai
 ca de-un colac de salvare.

Există în creația Wisławeii Szymborska și multe texte care reflectă cruzimea realității și caracterul dramatic al epocii contemporane, condiția de multe ori confuză a omului modern:

Suntem copii ai epocii,
 epoca e politică. [...]

Tot ce spui are ecou,
tot ce faci – înțeles,
cum au da-o, tot politic. [...]

Nici măcar nu trebuie să fii ființă omenească
pentru a căpăta importanță politică.
Este îndeajuns să fii petrol,
materie primă sau nutreț bogat.

Sau masă de dezbateri pentru a cărui formă
dispute s-au purtat mai multe luni:
la care să se pertracteze despre viață și moarte,
la una rotundă sau pătrată?

Între timp oamenii dispăreau,
mureau animale,
ardeau case,
se sălbăticeau câmpuri,
ca-n apuse epoci
mai puțin politice.

În sfârșit, Wisława Szymborska mizează pe jocuri de idei și de limbaj, pe imagini de multe ori paradoxale, pe răsturnări de sensuri neașteptate și ingenioase, care constituie o plăcere aparte în lectura poemelor sale. Iată, pe final, un exemplu al poeziei *Trei cuvinte dintre cele mai ciudate*:

Când rostesc cuvântul Viitor,
prima silabă se duce în trecut.

Când rostesc cuvântul Liniște,
o risipesc.

Când rostesc cuvântul Nimic
creez ceva ce nu încapă în nicio neființă.